

Statistik om forældreansvarslovens effekt i de sager, der behandles i statsforvaltningerne

1. Baggrund

Ved vedtagelsen af forældreansvarsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 2007, var der mellem aftalepartierne enighed om, at:

”der er behov for at følge lovens anvendelse og implementering særligt for så vidt angår effekten af de nye muligheder i loven. Ministeriet iværksætter derfor et forskningsprojekt, der ca. 3 år efter lovens ikrafttræden skal afgive en evalueringsrapport. Den skal bl.a. belyse omfanget og virkningen af afgørelser om fælles forældremyndighed, betydningen af fokus på barnets perspektiv og inddragelse af barnet samt virkningerne af forældrenes fælles ansvar for barnet. Samtidig skal eksisterende statistikker udbygges, så der tilvejebringes løbende oplysninger om børns familieforhold.”

Det forskningsprojekt, der er iværksat med afsæt i den politiske aftale og forestås af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI), belyser effekten af lovens regler om fælles forældremyndighed og implementering i alle landets byretter. De afgørelser, som statsforvaltningerne træffer efter loven, og den sagsbehandling, som foregår i statsforvaltningerne på lovens område, belyses af den indsamling af statistiske oplysninger fra statsforvaltningerne, som blev iværksat den 1. februar 2010.

2. Kort om statistikken¹

Indsamlingen af oplysningerne om lovens virkninger på statsforvaltningernes område har et overordnet, kvantitativt og kvalitativt sigte. Det har således ikke været hensigten at gøre det muligt at belyse det fulde sagsforløb i hvert enkelt tilfælde, ligesom statistikken ikke siger noget om statsforvaltningernes ressourceforbrug på lovens område.

Statistikken dækker alle ansøgninger vedrørende forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, som afsluttes i statsforvaltningerne, og tegner dermed et samlet billede af, hvilke ansøgninger – og altså også hvilke konflikter mellem forældrene – statsforvaltningerne behandler. Statistikken indeholder ikke oplysninger om retternes behandling af sager efter loven, og den har hovedsagligt et kvantitativt sigte i forhold til sagerne om forældremyndighed og barnets bopæl, hvor statsforvaltningerne ikke har den endelige kompetence.

Med statistikken belyses bl.a., hvor mange ansøgninger om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær statsforvaltningerne afslutter. Statistikken vil også kunne afdække, om – og i hvor stort omfang – forældrene selv finder løsninger på deres uenighed, eller om

¹ Det system, der bruges til indsamlingen af de relevante oplysninger, er udviklet i samarbejde med Danmarks Statistik. Statsforvaltningerne indrapporterer oplysningerne direkte til Danmarks Statistik, som hvert kvartal overfører oplysningerne til en statistikbank, som Familiestyrelsen har adgang til.

sagen sendes til retten henholdsvis afsluttes med en afgørelse fra statsforvaltningen. Indholdet af en aftale eller en afgørelse vil også fremgå af de statistiske oplysninger. Særligt i forhold til samværssagerne, hvor statsforvaltningerne har kompetence til at træffe endelig afgørelse, vil det være muligt at redegøre mere detaljeret for sagernes indhold.

For så vidt angår belysningen af sagsbehandlingen i statsforvaltningen vil de indhentede oplysninger kunne vise, hvilke mødeformer eller forligsbestræbelser der har været anvendt i tilfælde, hvor forældrene bliver enige. Samtidig er også oplysninger om belysningen af barnets perspektiv centralt ved indsamlingen af oplysninger.

3. Statistiske oplysninger fra de første 3 måneder

Indsamlingen af oplysninger fra statsforvaltningerne blev iværksat den 1. februar 2010. Dette er sket med henblik på, at der kan foreligge data for et år, når loven skal evalueres i 2011. Den foreløbige afrapportering dækker data for 3 måneder og indeholder således data vedrørende afsluttede ansøgninger i perioden fra den 1. februar til den 30. april 2010.

Statsforvaltningerne har i perioden afsluttet behandlingen af 2.173 ansøgninger om forældremyndighed og barnets bopæl. Statsforvaltningerne afsluttede i perioden behandlingen af 3.912 ansøgninger om samvær. Det samlede antal ansøgninger omfattede i alt 7.929 børn.

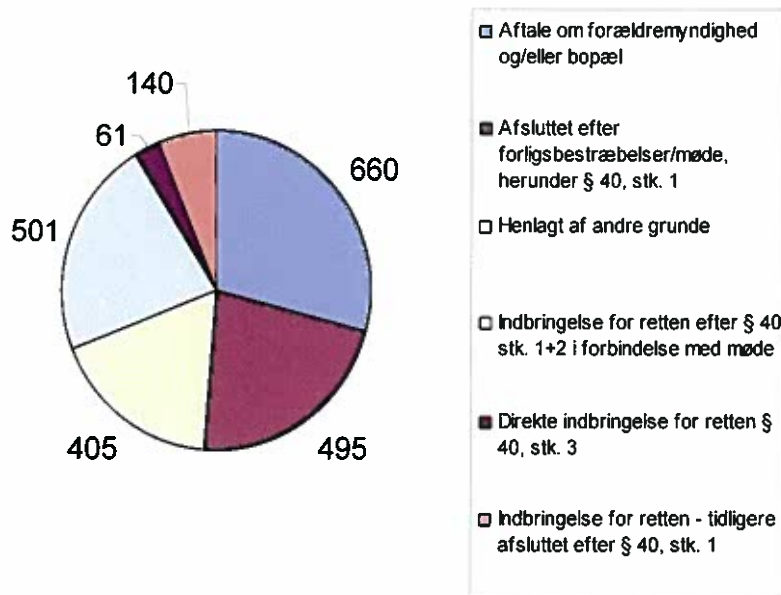
4. Forældremyndighed og barnets bopæl

Ud af de 2.173 sager om forældremyndighed og barnets bopæl indgik forældrene en aftale i 660 af sagerne, svarende til godt 30 pct. af sagerne. Forud for indgåelse af disse 660 aftaler var der i 245 af sagerne påstand om ophævelse af den fælles forældremyndighed. 170 af sagerne, hvor en af forældrene ønskede den fælles forældremyndighed ophævet, endte med en aftale om at fortsætte den fælles forældremyndighed, svarende til ca. 69 pct. af sagerne. Moren fik efter aftale eneforældremyndigheden i 64 sager, svarende til ca. 26 pct. af de 245 sager, mens faren fik forældremyndigheden i 5 tilfælde, svarende til ca. 2 pct. Forældrene er altså i ikke uvæsentlig grad i stand til at indgå aftaler om forældremyndighed, herunder også om at fortsætte den fælles forældremyndighed.

Datamaterialet viser, at 702 ansøgninger om forældremyndighed og barnets bopæl blev afsluttet ved, at sagen blev indbragt for retten, hvoraf de 501 sager blev indbragt i forbindelse med et møde i statsforvaltningen, mens 201 blev indbragt direkte for retten, dvs. uden et forudgående møde i statsforvaltningen. Det er i forhold til de 201 sager vigtigt at bemærke, at 140 af disse sager tidligere var afsluttet i statsforvaltningen i forbindelse med forligsbestræbelser, som ikke havde ført til enighed mellem forældrene.

Tallene viser også, at 495 sager blev afsluttet efter forligsbestræbelser/møde i statsforvaltningen, uden at forældrene var nået frem til en aftale ved afslutningen af ansøgningen. Herudover blev 405 sager "henlagt af andre grunde", hvilket bl.a. dækker over, at ansøgeren tilbagekalder sin ansøgning eller forholder sig passiv, inden der har været afholdt møde i statsforvaltningen. Fordelingen fremgår af fig.1 nedenfor.

Fig 1.

I de ovenfor nævnte 501 tilfælde, hvor sagen blev indbragt for retten i forbindelse med et møde, var der ifølge sagsbehandlerens vurdering tale om et højt konfliktniveau i ca. 63 pct. af tilfældene, mens konfliktniveauet var lavt i ca. 19 pct. af sagerne, som blev indbragt for retten. Til sammenligning var konfliktniveauet højt i ca. 38 pct. af de 660 sager, hvor forældrene indgik en aftale, og lavt i ca. 46 pct. af disse sager. Der blev kun truffet midlertidig afgørelse om forældremyndighed og barnets bopæl i ganske få af disse 501 sager. Således blev der i 40 af tilfældene truffet en midlertidig afgørelse, hvoraf det blev vurderet, at 78 pct. af afgørelserne vedrørte forældre med et højt konfliktniveau.

I 1.642 sager om forældremyndighed og barnets bopæl blev der gennemført forligsbestræbelser i statsforvaltningen. Der blev gennemført et møde med sagsbehandleren alene i 905 af sagerne, mens der blev afholdt tværfagligt møde i 591 sager og givet børnesagkyndig rådgivning i 37 sager. Forældrene tog imod et tilbud om konfliktmægling i 10 af sagerne. Hertil kommer nogle sager, hvor det er angivet, at der ikke er afholdt møde.

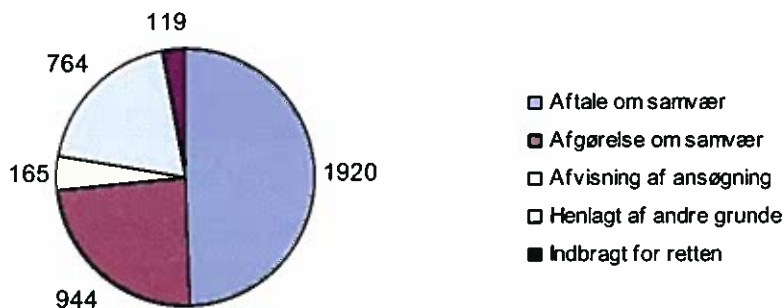
Videre ses, at i de 660 sager, hvor forældrene indgik en aftale om forældremyndighed eller barnets bopæl, blev der afholdt møde med sagsbehandleren alene i 340 sager, afholdt tværfagligt møde i 248 sager og givet børnesagkyndig rådgivning i 20 sager. I 3 sager tog forældrene imod et tilbud om konfliktmægling. Hertil kommer nogle sager, hvor det er angivet, at der ikke er afholdt møde. Tallene understøtter, at den tværfaglige metode har en afsmittende virkning på de møder, hvor alene sagsbehandleren deltager. Det tværfaglige arbejde synes at gøre det muligt for sagsbehandleren at inddrage aspekter og viden herfra og derved opnå en højere forligsgrad. Denne metodeafsmittning fra det tværfaglige møde til møder alene med sagsbehandleren var også et af de resultater, som forsøget med tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager ifølge midtvejsevalueringen fra april 2009 kunne fremvise.

5. Samvær

Som nævnt ovenfor afsluttede statsforvaltningerne i perioden 3.912 sager om samvær. Størstedelen blev afsluttet i statsforvaltningen, mens kun et meget lille antal blev indbragt for retten sammen med en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Kun 167 sager blev indbragt for retten, mens de resterende 3.745 sager blev endeligt afsluttet i statsforvaltningerne.

Forældrene indgik ifølge de indsamlede oplysninger 1.920 aftaler om samvær, mens statsforvaltningerne traf 944 afgørelser om samvær, hvoraf de 107 var midlertidige. Hertil kommer, at statsforvaltningerne afviste at behandle 165 ansøgninger, fordi det ikke var godtgjort, at der var sådanne væsentlige forandringer, at samværet burde ændres af hensyn til barnet, jf. lovens § 39. Derudover blev 764 sager om samvær "henlagt af andre grunde", inden der var afholdt møde i statsforvaltningen, jf. også under pkt. 4 ovenfor. Foruden de resultater, som er anført ovenfor, vil der også være nogle samværsager, som er blevet indbragt direkte for retten sammen med en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Fordelingen ses nedenfor af fig. 2.

Fig.2

Ud af de 1.920 sager, hvor forældrene indgik en aftale om samværet, aftalte de i 1.037 af sagerne, at der skulle fastsættes samvær, og i 58 af sagerne, at der ikke skulle være samvær. Både hvor forældrene var enige om, at der skulle være samvær, og hvor de var enige om, at der ikke skulle være samvær, var der sager med et højt konfliktniveau – henholdsvis 346 og 24 sager. Der blev aftalt en deleordning i 122 sager, hvoraf sagsbehandleren vurderede, at forældrenes konfliktniveau var højt i 38 af tilfældene.

Tallene viser altså både, at forældrene trods et højt konfliktniveau kan indgå aftaler om samværet, og at det også for nogle forældre er muligt at indgå en aftale om, at der ikke skal være samvær. Sagsbehandleren vurderede således, at forældrene i ca. 41 pct. af de tilfælde, hvor de blev enige om, at der ikke skulle være samvær, havde et højt konfliktniveau.

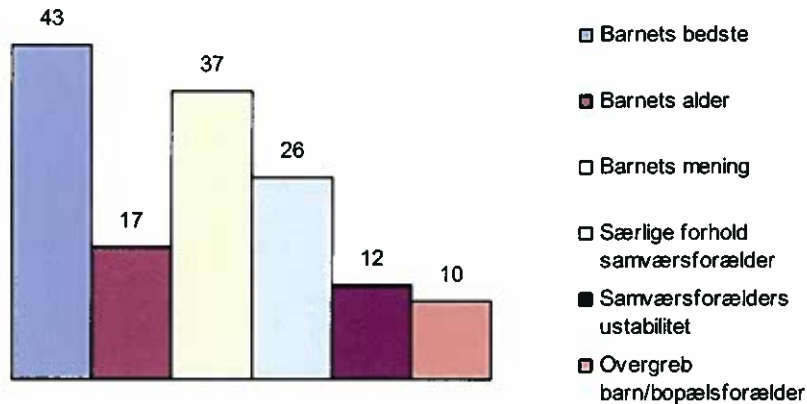
Af de 944 sager, hvor statsforvaltningerne traf afgørelse, blev der ved 170 afgørelser fastsat samvær og ved 73 afgørelser blev samværet ophævet, hvortil kommer 18 afgørelser om suspension af samvær. Konfliktniveauet var højt i 109 af sagerne om fastsættelse af samvær, ligesom det var højt i 51 af sagerne om ophævelse af samvær og i 13 af sagerne om suspension.

Statsforvaltningerne traf i perioden 29 endelige afgørelser om, at der skulle være en deleordning. De 29 afgørelser er for størstedelen begrundet i barnets bedste og derudover hovedsagligt i barnets mening og det hidtidige samvær. Også barnets alder har en klar betydning for afgørelsen om at fastsætte en deleordning. Det bemærkes, at en afgørelse kan være begrundet i flere forhold.

Afgørelserne om at ophæve samvær er, som det også fremgår af fig. 3 nedenfor, hovedsageligt begrundet i:

- Barnets bedste (43 afgørelser)
- Barnets alder (17 afgørelser)
- Barnets mening (37 afgørelser)
- Særlige forhold hos samværsforælderen (26 afgørelser)
- Samværsforælders ustabilitet (12 afgørelser)
- Overgreb mod barnet (7 afgørelser) eller bopælsforælderen (3 afgørelser)

Fig. 3

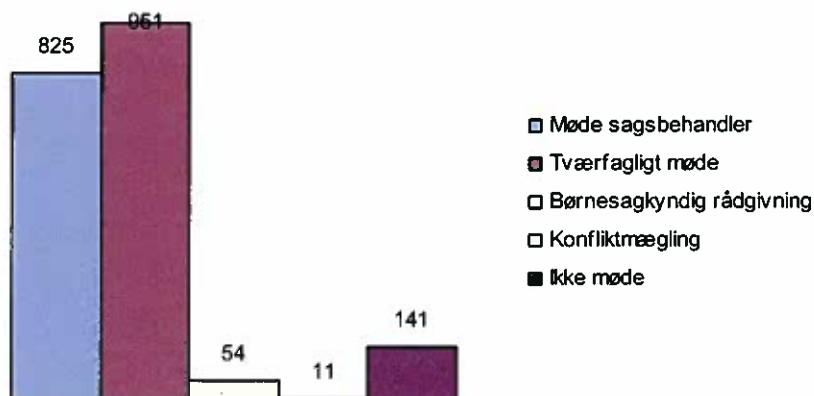
5.1. Forligsbestræbelser

En ansøgning om samvær vil som udgangspunkt blive behandlet på et møde i statsforvaltningen. Mødet kan være med deltagelse af sagsbehandleren alene, et tværfagligt møde eller børnesagkyndig rådgivning. Der kan også være gennemført konfliktmægling i statsforvaltningen. De forskellige mødeformer kan kombineres under hensyn til, hvad der efter statsforvaltningens vurdering er hensigtsmæssigt i det konkrete tilfælde.

I sager, som blev afsluttet med en aftale mellem forældrene, er der, jf. fig.4, i

- 825 af sagerne afholdt møde med sagsbehandleren alene
- 951 af sagerne afholdt tværfaglige møder
- 54 af sagerne afholdt børnesagkyndige rådgivninger
- 11 af sagerne afholdt konfliktmæglinger
- 141 af sagerne ikke afholdt møder

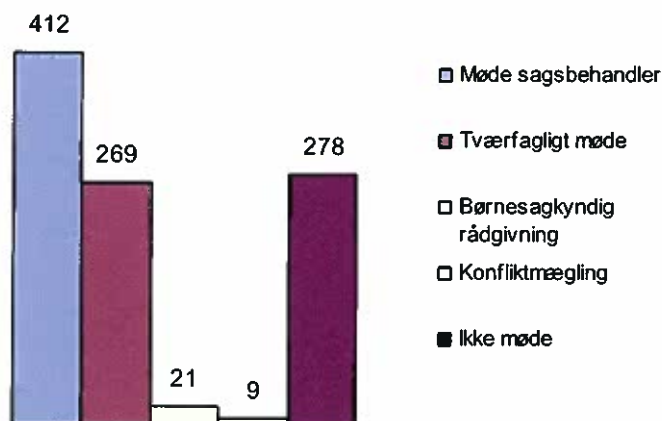
Fig. 4

I sager, som blev afsluttet med en afgørelse, er der, jf. fig. 5, i

- 412 af sagerne afholdt møde med sagsbehandleren alene
- 269 af sagerne afholdt tværfaglige møder
- 21 af sagerne afholdt børnesagkyndige rådgivninger
- 9 af sagerne afholdt konfliktmæglinger
- 278 af sagerne ikke afholdt møder

Fig. 5

5.2. Vold og anden grænseoverskridende adfærd

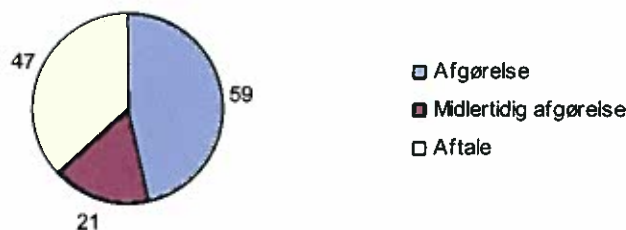
Statsforvaltningerne har i perioden behandlet 127 samværsager, hvor der har været et anbringende om vold fra samværsforældrens side².

De 127 sager, som blev behandlet i perioden fra den 1. februar 2010 til den 30. april 2010, resulterede i 47 aftaler mellem forældrene om samværet. Trods anbringendet om vold blev der indgået 23 aftaler om, at der skulle fastsættes samvær, mens der på den anden side blev indgået 7 aftaler om, at der ikke skulle være samvær. Herudover blev samværet ændret ved 15 aftaler, mens 2 aftaler vedrørte henholdsvis transport og samvær med andre.

Statsforvaltningen traf 80 afgørelser om samværet i de 127 sager, hvoraf de 21 afgørelser var midlertidige. Ved 36 af afgørelserne ophævede eller afslog statsforvaltningen at fastsætte samvær. Der blev truffet 10 afgørelser om fastsættelse af samvær, mens statsforvaltningen i 4 afgørelser afslog at ophæve samværet. Ved 30 af afgørelserne ændrede statsforvaltningen samværet, herunder bestemte at det skulle foregå under overvågning.

Nedenfor i fig. 6 ses det overordnede udfald af de sager, hvor der var påstand om vold.

Fig. 6

² Ifølge tal fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet behandlede statsforvaltningerne i 1. kvartal 2010 i alt 8.046 sager.

5.3. Samarbejdschikane

For så vidt angår sager om samarbejdschikane fremgår det af datamaterialet, at samarbejdschikane er gjort gældende i 164 af de 2.864 sager om samvær, hvor der blev indgået en aftale om samværet eller truffet afgørelse. Heraf traf statsforvaltningerne afgørelse i 86 af sagerne. 17 af disse afgørelser fastsatte samvær, mens der blev truffet 30 afgørelser om ændring af samværet, herunder 9 afgørelser om samvær med overvågning. Ved 34 af afgørelserne blev samværet ophævet eller ikke fastsat. Det er ikke muligt at udlede, hvilke begrundelser der konkret ligger bag afgørelserne, men det kan dog udledes, at 40 af de 944 afgørelser om samvær, som statsforvaltningen traf i perioden, bl.a. er begrundet i samarbejdschikane.

5.4. Øvrige

Statsforvaltningerne har i perioden behandlet 200 ansøgninger, der kun omhandlede transport, og 12 ansøgninger om samvær med andre.

6. Barnets perspektiv

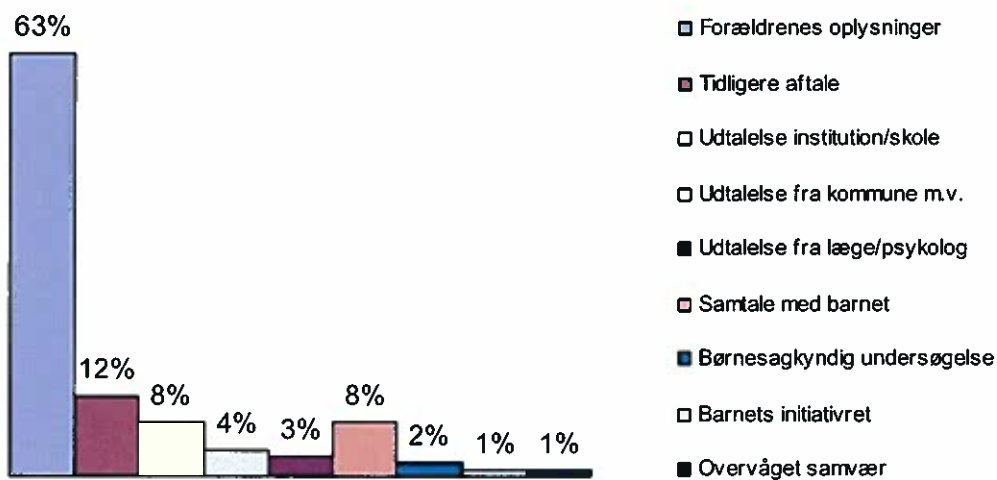
Det følger af forældreansvarsloven, at barnets perspektiv altid skal belyses og inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Belysningen af barnets perspektiv kan ske på forskellig vis, og belysningen af det enkelte barns perspektiv kan ske på flere forskellige måder i den samme sag. Der kan eksempelvis både afholdes tværfagligt møde med forældrene, samtale med barnet og indhentes en udtalelse fra en institution til brug for behandlingen af sagen.

I det samlede antal sager i perioden, hvor statsforvaltningen gennemførte forligsbestræbelser eller møder – og altså ikke afviste ansøgningen, henlagde sagen eller sendte den direkte i retten – er barnets perspektiv belyst på følgende måde:

- I ca. 63 pct. af sagerne ved forældrenes oplysninger
- I ca. 12 pct. af sagerne ved forældrenes tidligere aftale
- I ca. 8 pct. af sagerne ved udtalelse fra institution/skole
- I ca. 4 pct. af sagerne ved udtalelse fra kommune, herunder ved en § 50-undersøgelse og PPR
- I ca. 3 pct. af sagerne ved udtalelse fra læge/psykolog m.m.
- I ca. 8 pct. af sagerne ved en samtale med barnet
- I ca. 2 pct. af sagerne ved en børnesagkyndig undersøgelse
- I under ca. 1 pct. af sagerne ved barnets initiativret eller overvåget samvær

Fig. 7

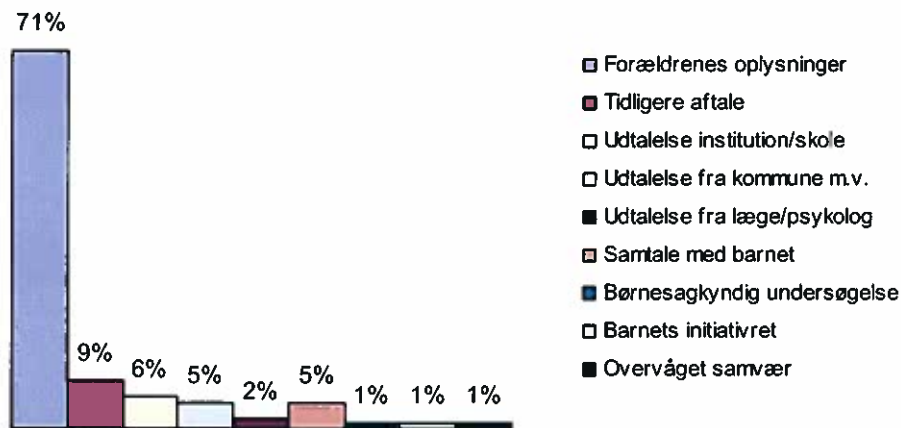

I forhold til de sager om samvær, som førte til en aftale eller en afgørelse om samvær, er barnets perspektiv belyst på samme måde forholdsmæssigt set. Der er således kun enkelte procentpoint forskel på nogle få af de måder, hvorpå barnets perspektiv kan belyses, og der er også i denne gruppe af sager gennemført en samtale med barnet i ca. 8 pct. af sagerne.

Belysningen af barnets perspektiv i de sager om forældremyndighed og barnets bopæl, som statsforvaltningen har gennemført forligsbestræbelser i, er sket på følgende måde:

- I ca. 71 pct. af sagerne ved forældrenes oplysninger
- I ca. 9 pct. af sagerne ved forældrenes tidligere aftale
- I ca. 6 pct. af sagerne ved udtalelse fra institution/skole
- I ca. 5 pct. af sagerne ved udtalelse fra kommune, herunder ved en § 50-undersøgelse og PPR
- I ca. 2 pct. af sagerne ved udtalelse fra læge/psykolog m.m.
- I ca. 5 pct. af sagerne ved samtale med barnet
- I under ca. 1 pct. af sagerne ved en børnesagkyndig undersøgelse, barnets initiativret eller overvåget samvær

Fig. 8

Særligt for så vidt angår anvendelsen af samtale med barnet, viser tallene, at i de tilfælde, hvor der blev gennemført en samtale med barnet, blev forældrenes konfliktniveau vurderet som lavt i ca. 19 pct. af sagerne og højt i ca. 68 pct. af sagerne. I ca. 13 pct. af sagerne er konfliktniveauet vurderet som hverken lavt eller højt.